

ÇALIŞMA SÜRESİ

Aydınlık Dergisi, 29 Ekim 2006

Yıldırım Koç

Bazı gazetecilerin haber bulmada zorlandıkları zaman başvurdukları bir konu, Türkiye’de çok tatil olduğudur. Hemen amatörce bazı hesaplar yaparlar; Türkiye’de işçilerin çalışmaktan çok dinlendiklerini ileri sürerler. Bu konu, Perşembe ve Cuma günlerinin de tatil yapılması vesilesiyle yeniden gündeme geldi. Durum gerçekten böyle midir?

İki ülke arasında yalnızca genel tatil günlerinin karşılaştırılması yanlıştır. Yapılması gereken, bir bütün olarak çalışma sürelerine bakmaktır. Çalışma sürelerinin en önemli unsurları ise, haftalık çalışma süresi, genel tatiller ve yıllık ücretli izindir. Ayrıca yasalarla veya toplu iş sözleşmeleri ile sağlanmış çeşitli izinler, analık izni ve hastalıklarda verilen istirahatler de dikkate alınmalıdır. Bu unsurlar göz önüne alındığında, ülkeler arasındaki karşılaştırmalarda yıllık çalışma sürelerinin kullanılması daha doğrudur.

Türkiye’de işçiler için haftalık çalışma süresi 45 saattir. Bu süre çok az işyerinde toplu iş sözleşmeleri ile azaltılmıştır. Halbuki Avrupa Birliği’nin 15 ülkesinde ve Norveç’te yasalarla belirlenmiş haftalık çalışma süresi ortalaması 38,0 saattir. 10 yeni üye de dikkate alındığında, ortalama haftada 39,5 saate çıkmaktadır. Bu süreler, yasalarda belirtilenlerdir. Diğer taraftan, toplu iş sözleşmeleri ile bu süreler de azaltılmıştır. Örneğin, metal işkolunda toplu iş sözleşmelerinde kabul edilen düzenlemeler dikkate alındığında, ilk rakam 37,8 saate, ikinci rakam ise 38,9 saate inmektedir. Ticaret sektöründe bile bu süreler, sırasıyla, 38,1 ve 39,6 saattir.

Türkiye’de yıllık ücretli izin, 1-5 yıl kıdem için 14 işgünü, 5-15 yıl kıdem için 20 işgünüdür. Avrupa Birliği ülkelerinde (25 ülke) bu süre 21,3 gündür. Bu süre, toplu iş sözleşmeleriyle 25,5 güne çıkarılmıştır.

Türkiye’de 2006 yılında genel tatiller nedeniyle 9 işgünü çalışılmadı. 1 Ocak, Pazar’dı. Kurban Bayramı hafta içine denk geldi; 4 işgünü tatil yapıldı. 23 Nisan, Pazar’dı. 19 Mayıs, Cuma günüydü. 30 Ağustos, Çarşamba’ya geldi. 29 Ekim, Pazar günü. Ramazan Bayramı da üç işgünüydü. Kurban Bayramı 31 Aralık günü başlayacak; o da Pazar’a denk geliyor. Genel tatillerde Avrupa Birliği ortalaması ise 9,6 gün.

Bu koşullarda, Türkiye’de ortalama yıllık çalışma süresi ne kadar?

İşçimiz 52 hafta 45 saatten çalışsa, 2340 saat eder. Ortalama ücretli izin 16 gün kabul edilebilir. Günde 9 saatten 144 saat düşülür. Bu yıl 9 işgünü genel tatil vardı. Bu nedenle de 81 saat düşülür. Ortalama yıllık çalışma süresi 2115 saat eder. Bu, resmi rakam. Diğer taraftan, Türkiye’de işçilerin yaklaşık yarısı kaçak çalışıyor; diğer bir deyişle, yürürlükteki mevzuatın koruması dışında. Ayrıca, kayıt içinde olmasına karşın, fazla çalışma ücreti almadan daha uzun süreler çalışan birçok işçi var.

Türkiye’de işçilerin ortalama yıllık çalışma süresi (en iyimser yorumla) 2115 saat iken, bazı başka ülkelerde bu süre ne kadar?

Avrupa Birliği’nin 15 ülkesinde ve Norveç’te bu süre 1707,8 saat. Avrupa Birliği’ne yeni katılan 10 ülke de dikkate alındığında, bu süre 1808,8 saati buluyor. Ayrıca, Avrupa Birliği ülkelerinde kaçak çalışma ve/veya ücret alınmadan fazla çalışma uygulamaları da çok sınırlıdır.

Türkiye’de işçilerin çalışma süresi uzundur.

Not: Kullanılan veriler için bkz., European Industrial Relations Observatory on-line, **Working Time Developments – 2005**.